

INNEHÅLL

FÖRORD	4		
Här och nu			
I		III	
VAR VI BÖRJAR	8	VAD VI UTVECKLAR	26
<i>Utgångspunkterna för utvecklandet av kyrkans barn- och familjearbete</i>		<i>Synvinklar på utvecklandet av kyrkans barn- och familjearbete</i>	
Barnet i fokus	8	Samlande verksamhet	27
Kyrkan som medfostrare	10	Nätverk	27
Barn och andlighet	11	Sociala medier och webbmiljö	30
Rätt till kristen fostran	12	Innovationer	32
Den föränderliga omvärlden	13		
Styrkor, utmaningar och möjligheter	13	IV	
II		VART VI STRÄVAR	36
VAD VI PRIORITERAR	16	<i>Utvecklingsmål</i>	
<i>Tyngdpunkter i utvecklandet av kyrkans barn- och familjearbete</i>		Övergripande utveckling	37
Barnets utveckling på alla områden i livet	16	Barnet i församlingen	39
Barnet i församlingen	19	Med familjerna	40
Med familjerna	24	SAMMANDRAG AV FOKUSERINGARNA I DOKUMENTET	42

REDAKTION
Ann-Mari Holländer, Arto Helle, Raija Ojell, Hanna Pulkkinen,
Seija Saarinen, Kirsi Pohjola, Iris Sotamaa och Jani Suurnäkki

LAY-OUT
Teemu Junkkaala / gstj.fi

BILDER
Aarne Ormio, om annat inte nämns

Godkänt av Kyrkostyrelsens plenum den 26.3.2013

ÄRENDENUMMER
2013-00194

© Kyrkostyrelsen, Helsingfors 2013

ISBN 978-951-789-427-2 (hft.)
ISBN 978-951-789-428-9 (pdf)

Publikationer från Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2013:1

ISSN 1798-7903

TRYCKERI
Pekan Offset, Helsingfors 2013

Här och nu

Barn är likadana överallt, oberoende av tid och rum. Även kyrkans kärnbudskap är oföränderligt, trots att det kläs i olika ord. Tiden och utmaningarna förändras, liksom även vår kunskap och uppfattning om barnet, barnets utveckling och barndomens betydelse. Därför har det blivit aktuellt att se över utvecklingsdokumentet Med barnet för kyrkans barn- och familjearbete. Dokumentet Barn i församlingen granskar i synnerhet dagens fokuseringar och synvinklar inom kyrkans barn- och familjearbete. Parallellt används alltså utvecklingsplanen för kyrkans barn- och familjearbete Med barnet från 2008, som bland annat tar upp utvecklingsfrågor i anslutning till verksamhetsformerna.

Utvecklingen av kyrkans barn- och familjearbete bygger bland annat på det nationella dokumentet Grunderna för planen för småbarnsfostran (Vasu) och hela kyrkans strategi 2015 Vår kyrka – Gemenskap och delaktighet. Utifrån strategin har riktlinjer dragits upp för kyrkans olika uppgiftsområden (fostran, tjänande, förkunnelse, mission). Riktlinjerna för fostran, Vår kyrka – vi växer tillsammans, anger ramarna för kyrkans fostrande arbete som helhet, även för barn- och familjearbetet.

Kyrkans barn- och familjearbete utgör en avsevärd del av församlingarnas hela verksamhet och ekonomi. Utgångspunkten är ett gott liv för barnet och familjen, kyrkan som medfostrare och den kristna tron och dess värderingar. I detta stöd för utveckling under livets första år framhävs en helhetssyn på fostran, det småbarnspedagogiska kunnandet, barnets perspektiv och respekten för familjen, förmedlingen av trons traditioner och skapandet av nya traditioner.

Kyrkan är en central aktör även inom barn- och familjearbetet på det samhällsplanen. I församlingarna utförs varje dag högklassigt, tryggt och utvecklande arbete ur barnets perspektiv tillsammans med barn och familjer för att stärka deras välmående. De anställda är utbildat yrkesfolk och frivilliga som fått utbildning. Kyrkans barn- och familjearbete måste göras synligare, mer känt och mer uppskattat. Trots att antalet deltagare i den samlande verksamheten har minskat är det alltså stort. Siffrorna för den samlande verksamheten berättar inte heller hela sanningen om arbetet. Såväl det lokala samarbetet med olika aktörer inom barn- och familjearbetet som verksamheten på webben har ökat avsevärt under de senaste åren.

I den egna församlingen måste barn- och familjearbetet i dess helhet kontinuerligt utvärderas och utvecklas. Man måste granska nuläget och sikta framåt:

- På vilka sätt stöder församlingen barnets och familjens liv och utveckling som helhet?
- Hur framträder det andliga livets dimension och stödet för andlighet som församlingens särskilda uppgift?
- Hur svarar församlingen på barnens och familjernas varierande behov?

Detta dokument stöder de anställda och de frivilliga i deras arbete i församlingarna, de kyrkliga samfälligheterna, stiftet, organisationerna, läroinrättningarna och centralförvaltningen. Det utgör en bra grund för strategiarbetet i församlingen. Dokumentet kan utnyttjas i samarbetet med andra aktörer inom barn- och familjearbetet som grund för diskussion och som inspiration till samarbetsmöjligheter. Barnen och deras föräldrar ska också tas med i diskussionen och samarbetet för utveckling av det lokala barn- och familjearbetet.

VERKSAMHETEN STYRS AV STRATEGIER OCH DOKUMENT

Kyrkans fostrande arbete har under årens lopp haft olika slags prioriteringar. Det har förnyats och förändrats i takt med de rådande uppfattningarna om fostran och lärande. Kyrkans barn- och familjearbete baserar sig på BIBELNS DOP- OCH MISSIONSBEFALLNING (Matt. 28:18-20) och barnevangeliet (Mark. 10:13-16). Jesus lyfte fram barnets betydelse och naturliga förhållande till Gud (Matt. 18:1-6). Barnet ska värdesättas och respekteras precis som det är. Alla barn, unga och vuxna är unika och varje människoliv är värdefullt. Bibeln säger att barnen är en gåva. Föräldrarna och övriga vuxna har en viktig uppgift i att ta god hand om barnen. (1 Mos 4:1, 1 Sam 1:27).

Enligt EVANGELISK-LUTHERSKA KYR-

KAN I FINLAND – STRATEGI 2015 är kyrkan en gemenskap av delaktighet. Kyrkan kallar alla till gemenskap med Gud och uppmanar till omsorg om medmänniskorna och ansvar för hela skapelsen.

RIKTLINJERNA FÖR FOSTRAN, "VÅR KYRKA – VI VÄXER TILLSAMMANS" från 2012 granskar särskilt det fostrande arbetets uppgiftsfält. Kyrkans fostrande arbete innebär att vi möjliggör och stöder utveckling på alla områden i livet och i alla åldrar i enlighet med den kristna människouppfattningen. Därför är verksamheten öppen för alla, oberoende av religiös bakgrund. Riktlinjerna för fostran framhäver att var och en ska accepteras som den han eller hon är och få stöd i sin egen utveckling. >>>

I FN:S KONVENTION OM BARNETS RÄTTIGHETER (1998), artikel 14, tryggas barnets (under 18 år) rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. I artikel 27 erkänns rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Föräldrarna är de som har huvudansvaret för att säkerställa denna levnadsstandard. På så sätt har barnet rätt att få vägledning, stöd och erfarenheter i enlighet med sin egen religion.

DOKUMENTET GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSFÖSTRAN (Vasu) styr barn- och familjearbetet på det nationella planet. Enligt Vasu är syftet med barn- och familjearbetet i Finland att öka barnens välmående på alla områden i livet. Barn som mår bra har bästa möjliga förutsättningar för sin uppväxt, utveckling och inlärning. Barnens välmående ökar när de får agera på ett för dem naturligt sätt. Kyrkans barn- och familjearbete har förbundit sig till principerna i detta dokument.

LAGEN OM GRUNDLÄGGANDE UTBILDNING, SOM STYR MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHETEN FÖR SKOLBARN OCH GRUNDERNA FÖR MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHETEN INOM DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN 2011 styr även församlingarnas morgon- och eftermiddagsverksamhet, som i regel ordnas i administrativt samarbete med kommunerna. Församlingen är då en serviceproducent inom den kommunala morgon- och eftermiddagsverksamheten. Dessutom finns det församlingar som ordnar verksamhet självständigt, utan kommunal samordning och kommunalt stöd. I kyrkans morgon- och eftermiddagsverksamhet betonas omsorgen om barnet, samarbetet med familjen, kristen fostran, en mångsidig verksamhet samt personalens kompetens. Därmed syftar man till att ge barnen såväl goda förutsättningar att växa och utvecklas som social kompetens.

VAR VI BÖRJAR

Utgångspunkterna för utvecklandet av kyrkans barn- och familjearbete

Barnet i fokus

Barndomen är ett unikt skede i människans liv. Det är då grunden läggs för hela livet. Barn behöver skydd och omsorg och har alltid rätt att vara trygga, älskade och accepterade. Barn har rätt till sin egen barndom – till lek och sorglöshet. Det är viktigare att låta barn vara barn än att fundera över vad barnen en dag ska bli.

Kyrkans barn- och familjearbete finns till för barnet, och målet är barnets bästa. Verksamheten utgår från barnet och leds av vuxna. Det innebär att man ger rum för verksamhet som bottnar i barnets behov och intressen och för barnets aktivitet och kreativitet. Samtidigt har den vuxne ansvar för barnet och ser till att verksamheten

och interaktionen sker inom trygga gränser. Barnets välbefinnande och trygghets-känsla stärks av vetskapen om och upplevelsen av att duga för både människor och Gud, som älskar och ser till barnet.

För ett barn är lek, rörelse, utforskande och konstnärliga uttrycksformer naturliga sätt att handla och tänka. Barn utnyttjar sina egna erfarenheter och sitt eget liv i lekarna. Det är viktigt att ge barnet möjlighet att röra sig, vila, bli stilla, lugna sig, känna sig tryggt och uppleva närvaron av det heliga i sitt liv. En barngrupp och trygga vuxna ger tillfälle att leva ut kärleken till nästan, ansvaret och respekten för andra människor. Ett barn som bemöts med uppskattning och respekt lär sig också att respektera andra människor, miljön och andra religioner och kulturer, att handla rättvist och bära ansvar.

Barnet har rätt att vara precis den pojke eller flicka han eller hon är. Varje flicka och pojke är vacker i sig, underbar och helig, ett mirakel som Gud har skapat. Kyrkans barn- och familjearbete strävar efter ett köns sensitivt arbetsgrepp. Detta innebär att man beaktar skillnaderna mellan flickor och pojkar och deras särskilda behov utan att rangordna dem – och att man också lämnar rum för individen. Barnet får stöd för att förstå sitt eget djup, sin andlighet och helighet, också djupet i och värdet av sin egen kropp och sitt fysiska jag.

Foto: Kyrkpressens arkiv.

Kyrkan som medfostrare

Barnets födelse är en viktig händelse i familjen. Det nya skedet i livet förändrar familjens vardag och väcker en mångfald av känslor. Även värderingar och värdefrågor kan hamna i fokus på ett alldeles nytt sätt. Framför allt kan barnets dop väcka frågor om trons betydelse i barnets fostran och i familjens liv. Det är församlingens uppgift att vandra med föräldrarna och stödja och uppmuntra dem i den mångfald av frågor som hör till föräldraskap och fostran. Detta kräver ömsesidigt förtroende, jämlikhet och respekt. Kyrkans barn- och ungdomsarbete innebär alltså att kyrkan blir en medfostrare för familjen, och därmed att verksamheten är öppen för alla barn i alla familjer.

Verkligheten i dag är att det finns många olika slags familjer. I sista hand definierar var och en själv sin familj.

Enligt Statistikcentralen definieras familj som en enhet bestående av högst två generationer i rakt upp- eller nedstigande led som bor i samma hushåll. Som familj klassificeras gifta, samboende och registrerade par som bor i gemensamt hushåll tillsammans med barn, hushåll med en förälder och barn samt gifta, samboende eller registrerade par som inte har barn.

Hemmet och den egna familjen är den viktigaste uppväxtmiljön för barnet. Föräldrarna och andra närstående har en stor betydelse för barnets identitet och barnets välmående på alla områden i livet samt för utvecklingen av värderingar och attityder. I tidig växelverkan uppstår en trygg anknytning mellan barnet och föräldern, som också skapar grunden för barnets förhållande till Gud. Barnets far- och morföräldrar och faddrar är viktiga förmedlare av traditioner och värderingar. Kontakten mellan generationerna och samvaron mellan församlingsbor i olika åldrar är en väsentlig del av församlingens liv. Denna inriktning på gemenskap ger barnet möjlighet att förstå sig själv och uppfatta sin egen plats som en del av en större helhet, kyrkan. I sitt förhållande till Gud är barnet alltid både en individ och en medlem av samfundet. Det är viktigt att barnet får tid och rum att möta och uppleva det viktiga i livet på ett tryggt sätt, att fundera över trosfrågor ensam eller tillsammans med någon, att fråga en vuxen. Barnet förstår sin egen betydelse när det får upple-

va respekt, omsorg och delaktighet. Samarbetet inom kristen fostran mellan hemmet och kyrkans barn- och familjearbete ger barnet en trygg uppfattning om Gud och ett förtrostatsfullt förhållande till livet.

Barn och andlighet

Människan är andlig från födseln. Barnets andlighet tar sig uttryck i förundran, beundran, uppmärksamhet, utforskande och lek – ett fullödigt liv med Gud. Barnet lever ut sin andlighet i de vardagliga situationerna hemma, i församlingen eller i någon annan lärmiljö. Andligheten utvecklas i trygg växelverkan mellan barn och vuxna – i situationer som lämnar rum för hemligheter, fantasi och det heliga. Kyrkans anställda har i uppgift att skapa ett rum som beaktar barnets andliga känslighet och en miljö för fostran där även arkitekturen, färgerna, bilderna och symbolerna är viktiga. För barnet är upplevelser och sinnesintryck ett sätt att lära och leva. Barnet växer till andlighet och tro i sin egen takt, som beror på barnets uppväxt och utveckling och på barnets uppväxtmiljö och växelverkan. Därför ska man inte skynda på utvecklingen, utan ge barnet tid och rum att möta och fundera över religiösa frågor och bygga upp sin egen religiösa värld.

God växelverkan med andra människor stärker barnets naturliga sätt att agera och ger barnet frihet att använda sin fantasi och kreativitet. Barnets frågor öppnar upp barnets innersta tankar. Svar på frågorna, samtal och växelverkan med respekt för

Foto: Esa Kivivuori.

barnets egna tankar ger barnets insikter och utveckling näring. Vid sidan av upplevelserna behöver barnet också få kunskap om innehåll och traditioner i kyrkans tro och uppleva delaktighet i gudstjänst- och församlingslivet. Bibelns berättelser hjälper barnet att förstå sig själv som människa, tillvaron och livet i den värld som Gud har skapat. En situation där man går in i en Bibelberättelse genom samtal, aktivitet eller lek kan leda barnet till en djup andlig upplevelse.

Rätt till kristen fostran

Utgångspunkten för kyrkans barn- och familjearbete är en av kyrkans obestridda uppgifter: dopet. Grunden för dopet är Jesus dop- och missionsbefallning (Matt. 28:18–20). Domet är en helig förrättning som Kristus instiftat – en gåva som man inte behöver förtjäna och inte heller kan förtjäna.

I dopet blir människan kristen: medlem av både hemförsamlingen och den världsvida kyrkan. Välsignelsen i dopet är ett löfte om Guds närvaro, kärlek och omsorg i barnets liv. Domet bär barnet redan som spädbarn in i kärnan av den kristna tron. Barnet blir då Guds barn och en fullvärdig medlem av församlingen. Som döpta är ett barn och en vuxen likvärdiga i församlingen. Dopets verkan sträcker sig genom hela livet och ger en grund för utvecklandet av en kristen identitet.

Genom dopet har barnet rätt till kristen fostran. Kyrkans barn- och familjearbete grundar sig på föräldrarnas, faddrarnas och församlingens gemensamma uppgift: att leva tillsammans med barnet och älska, fostra och leda det. Samverkan i fostrandet omfattar således även samverkan genom dopet. I kontakten med kyrkan och församlingen får människan de byggstenar hon behöver för sin tro och sin utveckling som kristen och medlem av kyrkan och församlingen.

Barnet behöver utöver föräldrarna även vuxna vänner som finns till hands i livets olika skeden. Kristna faddrar har funnits ända sedan 100-talet. Fadderskapet är ett förtroendeuppdrag som består livet ut. Faddern kallas till att bistå och vara vittne vid dopförrättningen, att be för och med sitt fadderbarn och att tillsammans med föräldrarna och församlingen vara delaktig i fadderbarnets liv och kristna fostran.

Den föränderliga omvärlden

Samhället, och därmed också kyrkan, befinner sig i ett tillstånd av accelererande och ofta utförutsägbar förändring. Verksamheten med barn och familjer påverkas av många utmaningar i den tid vi lever i. Den ökande pluralismen i samhället, nya former av kultur och gemenskap inklusive de sociala medierna och till exempel den ökande sociala ojämlikheten förändrar familjernas och barnens livsföring och därigenom också realiteterna i kyrkans barn- och ungdomsarbete. Utträdet ur kyrkan och den ökande religiösa mångfalden innebär också att antalet döpta minskar. Hemmets kristna fostran och den andlighet som bygger på kyrkans tradition förändras och uttunnas. Församlingsstrukturerna förändras bland annat i och genom sammanslagningar, och deras regionala ojämlikhet hotar att öka. I många församlingar minskar personalen och de ekonomiska resurserna. Detta innebär i sin tur oundvikligen att antalet yrkeskunniga medarbetare minskar. Förändringarna skapar ett tryck på att avstå, prioritera och ta fram nya verksamhetsmodeller, men för också med sig kreativ inspiration, ökad frivillighet och nya former av samarbetsprojekt. Samma frågor är samtidigt både orosmoment och möjligheter till förnyelse och utveckling.

Styrkor, utmaningar och möjligheter

Den verkliga styrkan i kyrkans barn- och familjearbete på 2000-talet är de yrkeskunniga och motiverade heltidsanställda medarbetarna. Grundexamen i barn- och familjearbete och högklassig fortbildning upprätthåller och uppdaterar de anställdas kompetens och garanterar samtidigt att denna sektor har ett omfattande innehåll. Kristen fostran har en stark tradition i Finland och barn- och familjearbetet en etablerad ställning i församlingarnas verksamhet. Arbetet har anvisats tillräckliga resurser i fråga om såväl antalet anställda som lokaler och verksamhetsutrustning. Verksamheten är omfattande och välkänd. Den har nått majoriteten av de finländska barnen och fått beröm och stöd av hemmen och familjerna. Kyrkans barn- och familjearbete har också lyckats nätverka effektivt och har goda kontakter med barn- och familjearbetet i samhället. Nya möjligheter som till exempel elektroniska medier har utnyttjats. Barn- och familjearbetets status är ändå ingen självklarhet. I vissa församlingar har olika grupper av anställda och församlingens förtroendevalda inte satsat på växelverkan och samarbete. Kyrkans barn- och familjearbete måste göras ännu mer känt och bilden utåt utvecklas. Även forskning behövs.

Kyrkans barn- och familjearbete har haft förmågan att förnya sig, och den förmågan behövs även i framtiden. Inom detta arbetsområde uppstår hela tiden nya innovationer med vilkas hjälp man kan svara på lokala behov. Det allt mer omfattande nätverkandet och samarbetet både mellan församlingens olika arbetsområden och med andra instanser som arbetar med familjer öppnar betydande nya möjligheter. Det gör också församlingssammanslagningarna. Den ökande kulturella mångfalden berikar barn- och familjearbetet. Samtidigt ställer den krav på stöd för bland annat religionsfostran inom samhällets barn- och familjearbete, då utgångspunkten är att

både känna sin egen religion och bekanta sig med andra religioner och kulturer som står barnet nära. Barnledarens arbetsbeskrivning breddas ytterligare och behovet av fördjupande och kompletterande utbildning i kyrkligt arbete ökar.

Budskapet från familjerna är uppmuntrande. Trots att utträdet ur kyrkan har ökat har barnfamiljernas intresse för kyrkans barn- och familjearbete verkligen inte minskat. I synnerhet familjer med spädbarn har signalerat ett nytt slags intresse för kristen fostran. Det är viktigt att utveckla stödjandet av faddrarna och far- och morföräldrarna. Det ligger kyrkans barn- och familjearbete varmt om hjärtat att nå de familjer och barn som riskerar marginalisering och att förebygga svårigheter på ett mångsidigt sätt. Barnets rättigheter och barnkonsekvensanalys ger inspiration och öppnar upp breda perspektiv på kyrkans barn- och familjearbete. Vad innebär det då egentligen att barnet är viktigt och står i fokus av vår verksamhet, och hur syns det i praktiken?

VAD VI PRORITERAR

Tyngdpunkter i utvecklandet av kyrkans barn- och familjearbete

TYNGDPUNKTERNA I KYRKANS BARN- OCH FAMILJEVERKSAMHET

- Barnets utveckling på alla områden i livet
- Barnet i församlingen
- Med familjerna

Barnets utveckling på alla områden i livet

Enligt den kristna människosynen har människan en särskild ställning i den värld som Gud skapat. Gud skapade människan till sin avbild (1 Mos 1:26-27). Människan har en unik och kontinuerlig kontakt och dialog med Gud. Skapelsen innebär också ömsesidig samverkan mellan människor. Människan kan växa och leva endast i växelverkan med andra människor. Enligt den lutherska uppfattningen är den kristna människosynen holistisk. Människan är en psyko-fysisk-social helhet. Hon är samtidigt psykisk, andlig, kroppslig, sexuell, intellektuell, emotionell, social, biologisk, sinnlig och mycket mer. Alla mänskliga dimensioner är skapade och planerade av Gud. Det är motiverat och nödvändigt att beakta människan som helhet även inom kyrkans barn- och familjearbete.

För i synnerhet barnen är det naturligt att leva och uppleva livet på ett holistiskt sätt, med alla sinnen. Det holistiska tänkandet i kyrkans barn- och familjearbete betonar sambanden mellan de olika innehållen i det fostrande arbetet, växelverkan mellan vuxna och barn och samverkan med barnets familj. Barn- och familjearbetet utgör en helhet som består av omsorg, fostran och undervisning. Stöd för utveckling ges i vardagliga situationer, lek och olika aktiviteter. För att detta ska vara möjligt måste man fatta medvetna pedagogiska beslut i planeringen och genomförandet av verksamheten.

BARNET LÄR KÄNNA SIG SJÄLV, andra människor, närmiljön och Gud genom sådant som det upplever vara meningsfullt - lek, rörelse, utforskning, konstupplevelser och konstnärliga uttryck. Lekens nödvändighet för barnets uppväxt och utveckling kan inte framhävas nog.

LEKEN ÄR EN FÖRTRÄFFLIG LÄRARE, även om barnet inte leker för att lära sig, utan för själva lekens skull. Leken utvecklas och får nya former när barnet växer. Den vuxne har en viktig uppgift i att skapa möjligheter till lek och garantera att leken kan vara länge. Lekens värld öppnar en annan verklighet för barnet på ett alldeles speciellt sätt. I leken bearbetar barnet sådant som han eller hon upplever som meningsfullt. Fostraren kan vid behov försiktigt styra lekens gång och riktning. När den vuxne iakttar barnet får han eller hon viktig kunskap om barnets inre värld och intressen. Leken är för barnet ett naturligt sätt att lära sig och gestalta saker och ting, även religiösa frågor och fenomen.

MED KONSTENS HJÄLP kan man öppna och beröra sådant som ord inte når. Konsten ger människan möjlighet att uppleva det heliga och tillägna sig symboliken och traditionen på djupet. Religionens och konstens symbolvärldar påminner om varandra. Religion och estetik har alltid stått i levande dialog bland annat via bildkonst, musik, drama, rörelse, berättarkonst och litteratur. Barnets tankar kring musik och musikaliska uttryck utvecklas redan i tidig växelverkan. Barnet uttrycker sig och lever ut sin tro genom sång, musik och rörelse och genom att lyssna. Konstfostran hjälper barnet att finna sina egna förmågor, skapa nytt och uttrycka sig.

RÖRELSE är för barnet ett naturligt sätt att lära känna sig själv, andra människor och omgivningen. Rörelse främjar inläringen av olika färdigheter och stärker barnets självförtroende och tro på de egna förmågorna. Därför måste rörelsens betydelse beaktas i all verksamhet. Rörelse i grupp lär barnet att samverka med andra i en anda av jämlikhet och fair play.

BARN HAR EN SPECIELL FÖRSTÅELSE av heligheten i skapelsen och hos andra människor. I kyrkans barn- och familjearbete breddas barnets kunskaper, färdigheter, erfarenheter och upplevelser av miljö och natur. I vardagen kan det innebära att uppleva det vackra och det heliga i skapelsen, öva sig på att vara rättvis och dela med sig, göra något konkret för sin livsmiljö eller samtala om levnadssätt och relationen till naturen i ljuset av den kristna läran. De modeller och erfarenheter barnet får inverkar i hög grad på barnets relation till naturen och utvecklingen av barnets eget sätt att agera.

Ett litet barns emotionella upplevelser, kroppslighet och uppfattningar stöder varandra. Ju tidigare de emotionella erfarenheterna är, desto starkare och långvarigare är deras verkan. Hopp som föds ur ett grundläggande förtroende är en resurs för barnet ända upp i vuxenlivet. Den nyföddes tro är att växa upp till ett förtroendefullt förhållande vars grund skapas i tidig växelverkan mellan föräldrarna och barnet. Denna viktiga anknytning måste stödjas. Det är viktigt att uppmana föräldrarna till en genuin och omedelbar växelverkan med barnet (blick, beröring, ljud, famn) och att uppmuntra dem att göra förmedlingen av välsignelse till barnet (till exempel kvällsbön) till en naturlig del av familjens vardag. Barnets rättframma blick och barnets förtroende för den vuxne kan i bästa fall också förtälja något om det heliga för den vuxne. Barnet ska ges ro att växa. Det andliga livet utvecklas genom att man förundras och lever tillsammans med barnet. Kunskapsfrågor hinner man fundera över i sinom tid, när barnet är redo. De kristna symbolerna talar till barnet på alla plan. Bibelns berättelser är byggstenar för barnets andliga liv. Möjligheten att delta i nattvarden tillsammans med den övriga församlingen stärker barnets känsla av delaktighet och fullvärdig gemenskap. Tystnad och vila är viktiga och naturliga oaser för andlig känslighet under barnets uppväxt. Den kristna tron ger barnet trygghet, hopp och livsmod som är avgörande för barnets välmående även då någonting tråkigt eller svårt inträffar i barnets eller någon närståendes liv.

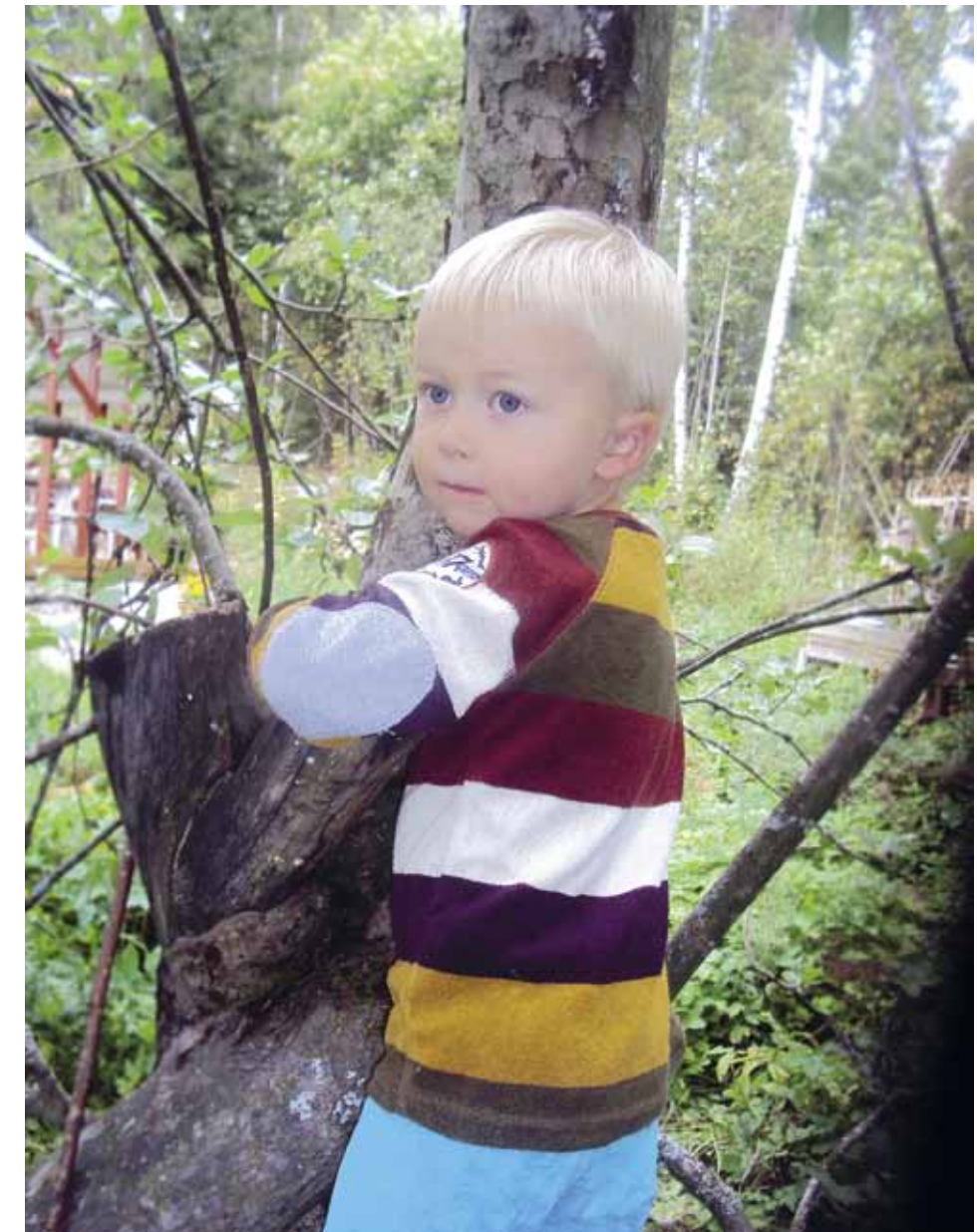
**TÄNK
OM**

*... barnet skulle lära oss att förundra oss över livet, ge det lekfulla rum och leva ut tron?
... vi skulle respektera barnets sätt att leva och vara?
... vi skulle respektera barnets andlighet?*

Barnet i församlingen

Barnet är en skatt och en välsignelse för församlingen. Genom sin närvaro välsignar barnet församlingen och de vuxna omkring sig – också genom att utmana till förnyelse och förändring. Församlingens uppgift är att följa Jesus exempel: att välsigna barnen och lyfta fram dem mitt i församlingen, som en förebild för de vuxna.

Foto: Riikka Reina.

Enligt den kristna människosynen blir människan människa fullt ut när hon kan se hela sitt liv i förening med det heliga och det oändliga, inför Guds ansikte. I dopet synliggörs denna förbindelse till det heliga och riktas till var och en personligen. Att se den holistiska människobilden i en nyfödd ger en ny synvinkel på dopets betydelse. Dopet är en gåva och en kallelse. Genom dopet blir allt det goda som Gud har ämnat för barnet till växtkraft. Andlighet är ingen ceremoni som är avskild från det övriga livet, en kyrkans domän, utan en naturlig del av barnets och förälderns vardag och liv. Dopet gör barnet gott. Budskapet har betydelse i all kyrklig kommunikation och även när det gäller att nå dem som inte är medlemmar av kyrkan.

Att beakta barnets rättigheter i kyrkan bottnar i både kyrkans egen tradition och i FN:s konvention om barnets rättigheter. Ur Jesu lära stiger en synnerligen stark syn på barnets värde och betydelse. Genom dopet har barnet rätt att vara aktivt i sin församling, känna delaktighet i hemförsamlingen och få kristen undervisning och fostran både hemma och i församlingen. Konventionen om barnets rättigheter förpliktar alla vuxna att beakta barnets bästa och att lyssna till barnets åsikt. Konventionen innehåller två jämnstarka fokuseringar som också kan innebära ett spänningsmoment: Barnet har rätt till skydd och rätt att påverka och uttrycka sin åsikt.

Kyrkans barn- och familjearbete har av tradition kraftigt framhållit barnets trygghet och skydd. Liksom i det övriga samhället har synen på barnet som en aktiv aktör och expert på sitt eget livsskede hamnat i skymundan. Att respektera barnets rättigheter i kyrkan förutsätter att man beaktar bägge aspekterna – både barnets trygghet och barnets aktivitet. I praktiken betyder det att man i beslutsfattandet hör och beaktar barnens åsikter och på förhand analyserar beslutens konsekvenser för barn och familjer. Att tillgodose barnets rättigheter förutsätter också att man i vardagen lyssnar till barnens synpunkter och att all verksamhet ända från början styrs av ett barnperspektiv.

Foto: Esa Kivivuori.

BARNETS RÄTTIGHETER ÄR DE VUXNAS SKYLDIGHETER

FN:s konvention om barnets rättigheter godkändes 1989. Finland ratificerade barnkonventionen 1991 och den är förpliktande för staten, kommunerna, barnens föräldrar och övriga vuxna, även i församlingarna. Barnskyddslagen reviderades 2008 och dess syfte är att garantera barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö, en balanserad och mångsidig utveckling och särskilt skydd.

Barnets rättigheter är de vuxnas skyldigheter. Föräldrarna och vårdnadshavarna har huvudansvaret för omsorg och fostran. Myndigheterna ska i alla sina åtgärder och beslut som rör barn utvärdera konsekvenserna för barnet, beakta barnets bästa och höra barnets åsikt.

BARNET HAR RÄTT

- 1. till särskilt skydd och speciell omvårdnad (protection),*
- 2. till en tillräcklig andel av samhällets resurser (provision) och*
- 3. att med beaktande av ålder och mognad delta i beslutsfattande som gäller dem själva (participation).*

Till konventionen anknyter fyra principer

- 1. Alla barn är lika värda*
- 2. Barnets bästa ska prioriteras i allt beslutsfattande*
- 3. Barn har rätt till ett gott liv*
- 4. Barnets åsikter ska beaktas*

Foto: Helena Hollmerus.

Metoderna för att höra barnets åsikt och beaktandet av barnets perspektiv i planeringen och genomförandet av verksamheten är väsentliga aspekter av yrkeskunskapen i barn- och familjearbetet. Ansvar för beslutsfattandet ligger alltid hos den vuxne, och man kan inte begära att barnet ska ta ställning till sådant som det ännu saknar förutsättningar för. Att ta barnen på allvar i kyrkan kräver nya interaktiva färdigheter och en ny verksamhetskultur. Verksamheten ska byggas upp med utgångspunkt i barnet, på de allra minstas villkor, och barnens fullvärdiga medverkan i församlingen ska främjas. När barn tas på allvar påverkar det bland annat gudstjänstlivet, planlösningarna, det kyrkliga språket, prioriteringarna i verksamheten, beslutsfattandet och lagstiftningen. Kyrkan och församlingarna kan vara föregångare när det gäller att tillgodose och främja barnets rättigheter.

I gudstjänsten upplever de kristna samhörighet med varandra och med Gud. Gudstjänsten består av mässor och andra gudstjänster i församlingen men även av det övriga andaktslivet i kyrkans verksamhet och i hemmen. Barnets gudstjänst är här och nu. Därför ska barnet beaktas på ett sätt som ger möjlighet till genuin delaktighet och påverkan. Samtal, förundran, frågor och ny kunskap gör också Gud närvarande

bland människorna. Gudstjänstfostran ingår i allt barn- och familjearbete inom kyrkan. I bönen talar man med Gud. Aftonbönen är ofta en viktig stund för barnet där det kommer i kontakt med Gud tillsammans med sin familj. I den gemensamma bönen hemma och i församlingen kan barnet känna samhörighet med andra. Att uppleva nåd och förlåtelse hjälper barnet när det känner sig skyldigt eller är ledset. Barn lär sig att be om förlåtelse och att förlåta med hjälp av de vuxnas exempel och genom att själva bli hörda och sedda. I en atmosfär av nåd känner barnet att det är accepterat. Barnet har då rätt och möjlighet att möta den helige, barmhärtige och älskande Gud i olika vardagliga situationer.

TÄNK
OM

... vi liksom Jesus skulle lyfta fram barnets sätt att vara med Gud som en förebild för oss?

... vi skulle göra gudstjänsterna trivsamma för barnen?

... alla i församlingen skulle fundera över den bästa möjliga framtiden för barnen? Hur skulle den då se ut?

Med familjerna

Det centrala i kyrkans barn- och familjearbete är rollen som medfostrare tillsammans med familjen. Utgångspunkten för denna samverkan är ömsesidigt förtroende, regelbunden växelverkan och delande av livets realiteter i olika vardagliga situationer och i frågor som gäller barnet. De anställdas kompetens består förutom av pedagogiskt kunnande och goda interaktionsfärdigheter också av flexibilitet och lyhördhet för barnet och familjen. Familjemedlemmarnas behov och önsknings ska synas och höras i både planeringen och genomförandet av verksamheten. Detta förutsätter ofta samarbete med anställda inom arbetet med barn i skolåldern och ungdomsarbetet. Familjer deltar alltid i församlingsverksamheten på barnens villkor, och därför måste familjernas vardagsverklighet respekteras. Dessutom måste familjens realiteter beaktas när man möter en familjemedlem. Varje anställd i kyrkan bör ta hänsyn till familjernas behov i sitt arbete.

En kyrka som sätter värde på barndomen och barnen främjar barnens delaktighet i församlingen och barnens roll som andliga medlemmar. Till detta anknäver upplevelsen av att vara värdefull för människor och för Gud, att höra till kedjan av generationer och att bli accepterad som den man är. Målet är att barnen och deras familjer aktivt kan delta i församlingslivet, i planeringen och genomförandet, på ett sätt som är lämpligt för dem själva. Verksamhetens innehåll utgår från barnens och familjernas erfarenheter, intressen, önskemål och färdigheter i förening med målsättningarna och utgångspunkterna i kyrkans barn- och familjearbete.

Familjerna behöver allt oftare samtalskontakt och självavårdande stöd. Familjer som har drabbats av ekonomiska svårigheter, arbetslöshet eller andra problem önskar ofta stimulans och stöd för barnen. Då behövs ett diakonalt arbetsgrepp och samarbete mellan de anställda inom barn- och familjearbetet och diakonin. Det är också viktigt att samarbeta med de övriga aktörerna inom familjearbetet på orten. Församlingen ska försöka stödja alla familjer i deras vardag bättre än tidigare och ordna tillfällen för träffar med låg tröskel. Samtidigt, till exempel när man funderar över tidpunkter för den samlade verksamheten, måste man stödja familjernas möjlighet till en bra och lugn vardag i hemmet. Kyrkans barn- och familjearbete kommer i framtiden att möta allt fler familjer från andra kulturer och religioner. Det kräver särskild kompetens och sensitivitet av de anställda (religionssensitivitet).

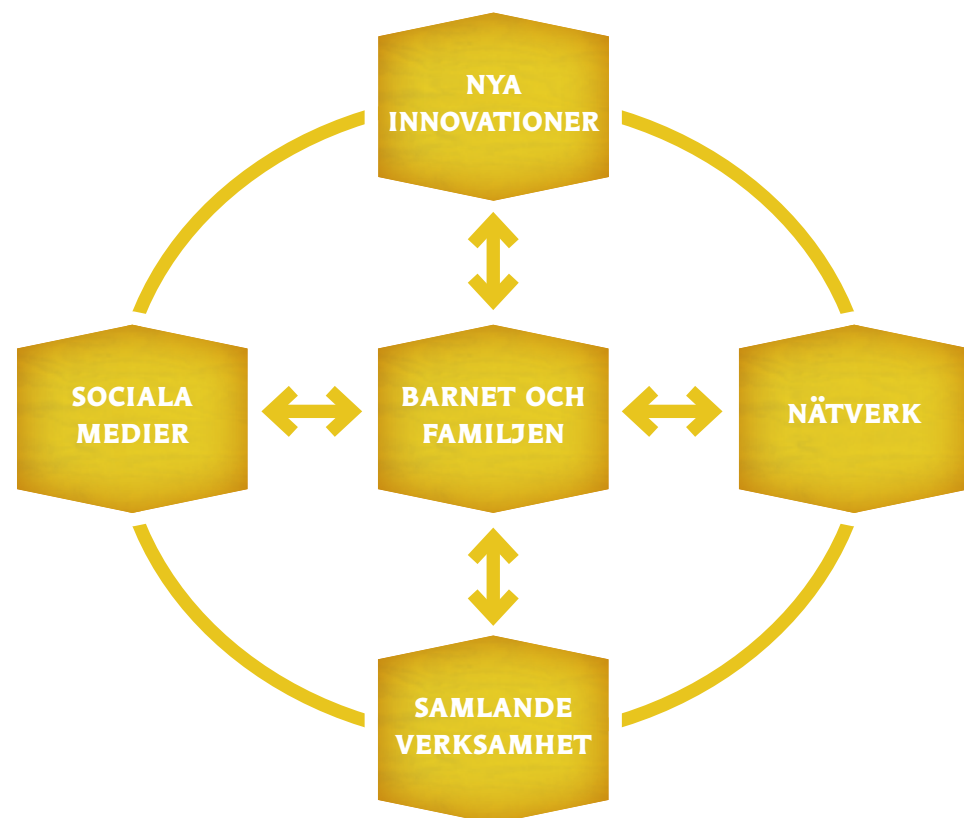
TÄNK OM

- ... vi skulle fråga familjerna vad de förväntar sig av församlingen?*
- ... vi skulle bjuda in barnen och familjerna och barnens faddrar att planera gudstjänster och annan verksamhet?*
- ... vi tillsammans skulle fundera över om våra arbetsstrukturer möjliggör eller hindrar oss från att möta familjerna på en bra och kontinuerlig basis?*

VAD VI UTVECKLAR

Synvinklar på utvecklandet av kyrkans barn- och familjearbete

Fyra synvinklar

I kyrkans barn- och familjearbete och utvecklandet av detta står barnet och barnets familj i fokus. Målet är att på olika sätt stödja barnets och familjens välmående och utveckling som helhet. Man ser framåt genom åtminstone fyra olika fönster, och arbetet utvecklas inom alla områden. Som helhet innefattar kyrkans barn- och familjearbete samlade verksamhet, elektronisk kontakt och närvaro i familjernas vardag (webbarbete, sociala medier, övrig kontakt), samarbete i nätverk och träffar med familjerna. I arbetets karaktär ingår en ständig utveckling av verksamheten med beaktande av familjernas behov och åsikter. De sociala medierna och nätverkssamarbetet skapar nya möjligheter och utmaningar för kyrkans barn- och familjearbete.

Det är bra att granska hur familjens liv och leverne återspeglas i verksamheten som helhet. I vissa åldersstadier kan familjen kanske nås av endast en verksamhetsform. Vad

händer när familjens livssituation förändras? Kan kontakten bevaras? Mångsidig växelverkan med barnen och familjerna är en förutsättning för att kontakten ska fungera smidigt och bli kontinuerlig.

Man måste hela tiden fråga sig hur arbetet kan utvecklas så att familjerna och de enskilda familjemedlemmarna blir betjänade och bemötta i alla skeden av livet. Hur kan vi bekräfta tanken att församlingen och hemmet finns till och agerar tillsammans för barnets och familjens bästa? Vad förutsätter detta av församlingen och samarbetet med de andra arbetsformerna och aktörerna?

Samlande verksamhet

Den samlade verksamheten inom kyrkan karaktäriseras av kontinuitet, regelbundenhet och långsiktighet. Församlingens anställda blir bekanta för barnet och familjen under det ofta mångåriga samarbetet. Även förmågan att anpassa sig och svara på nya utmaningar är typisk för den samlade verksamheten. Verksamhetsformerna i kyrkans barn- och familjearbete har uppstått som svar på samhällsliga utmaningar och de har också kunnat svara på familjernas aktuella behov. Samma strävan gäller fortsättningsvis. Nya klubbar bildas där barnen och familjerna finns, och församlingsmedlemmarnas önskemål beaktas när en ny verksamhetsperiod planeras. På motsvarande sätt kan man när en viss verksamhet minskar flytta över resurser till funktioner där de just då behövs. Till den samlade verksamheten med barn och familjer hör för närvarande bland annat dagklubbar, olika familjeklubbar, söndagsskolor, morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever, gudstjänster och andakter särskilt avsedda för barn och familjer, musikklubbar (musiklekskolor), evenemang för barn och deras närmaste, utfärder och läger för barn, sommarklubbar och hobbyklubbar för barn och olika slags lokala aktiviteter som ständigt utvecklas.

TÄNK OM

- ... vi skulle ordna gruppverksamhet även för barn som har olika slag av funktionshinder?
- ... vi skulle fundera över vad samlade verksamhet innebär på webben?

Nätverk

Kyrkans barn- och familjearbete genomförs alltid lokalt inom församlingens och kommunens område. I området finns utöver församlingen också många andra aktörer som arbetar för att främja barnens och familjernas välmående. Barnen och familjerna deltar ofta i både församlingens och andra aktörers verksamhet. Det är viktigt att kyrkan samarbetar och nätverkar med olika aktörer. På så sätt kan man bäst betjäna och stödja barnen och familjerna i området tillsammans.

Kyrkans barn- och familjearbete har i huvudsak en positiv offentlig bild. Arbetet anses högklassigt och personalen yrkeskunnig. Det är viktigt att stärka denna uppfattning i den kyrkliga och samhälleliga debatten, olika medier, kyrkans egna material och interaktiva situationer med familjer, samarbetspartner och kyrkans övriga aktörer.

Samarbete med rådgivningarna har på många orter etablerat sig som en del av barn- och familjeverksamheten. Församlingarna har också tätt samarbete med den grundläggande undervisningens morgon- och eftermiddagsverksamhet som en av dess serviceproducenter. Det är viktigt att församlingens barn- och familjeverksamhet även är synlig i det kommunala serviceutbudet som en form av öppen småbarnsfostran och att man undviker överlappande funktioner.

På vissa orter har man grundat särskilda familjecentraler som samlar flera aktörer under samma tak. Församlingens representanter är ofta med även i denna verksamhet. Inom ramen för olika projekt säkerställer samarbetet mellan kommunen, församling-

en och tredje sektorn att man respekterar familjernas synvinkel och betjänar dem. En smidig verksamhet förutsätter samarbete, planering och samordning mellan olika aktörer. Församlingens anställda kan vara initiativtagare till samarbetet. Att verka i nätverk kräver tydlighet när det gäller att hitta sin egen roll och plats – och även smidig växelverkan mellan parterna.

Även församlingens och det kommunala barn- och familjearbetets personal samarbetar och nätverkar med varandra. Utöver traditionellt utbildningssamarbete och materialhjälp har mentorskap i religionsfostran etablerat sig som en fungerande praxis. Kontakten mellan anställda är en viktig del av arbetet för barnets välmående på alla områden i livet i olika övergångsskeden, bland annat när barnet flyttar över från församlingens klubb till dagvården, från dagvården till förskoleundervisningen och från skolan till morgon- och eftermiddagsverksamheten. Samarbete är också viktigt när barn och familjer behöver särskilt stöd.

Foto: Marjukka Luoma.

Det förekommer en tydlig skillnad mellan religionsfostran inom samhällets barn- och familjearbete och den kristna fostran som kyrkan står för. Planen för småbarnsfostran är utgångspunkten för religionsfostran i samhällets barn- och familjearbete, som har i uppgift att introducera barnets egen religion och religiösa och kulturella frågor och fenomen för barnet. Att stärka barnets egen tro ankommer på föräldrarna, faddrarna och kyrkan. Kyrkans barn- och familjearbete har med utgångspunkt i dopet sin viktigaste uppgift i att hjälpa föräldrarna och faddrarna med barnets kristna fostran. Dessutom har kyrkan i uppgift att stödja samhällets barn- och familjearbetare i barnens religionsfostran.

Mentorskap i religionsfostran är ett dialogiskt arbetsgrepp som genomförs genom samarbete inom såväl förvaltningen som barn- och familjearbetet. Utgångspunkten för mentorskapet är att de anställda inom samhällets barn- och familjearbete sköter barnens religionsfostran i enlighet med sina mål och att församlingen enligt överenskommelse stöder dem i denna uppgift. Mentorskap avser en ömsesidig samtalsrelation där man delar erfarenheter och synpunkter. Relationen bygger på förtroende, öppenhet och engagemang. Målet är att tillsammans främja barnets religionsfostran på ett så rikt sätt som möjligt. I bästa fall stärker religionsfostran barnets naturliga känslighet och intresse för de stora existentiella frågorna.

Kyrkans riktlinjer för fostran lyfter också fram samarbete och nätverkande mellan de olika verksamhetsformerna inom församlingen. Det diakonala arbetsgreppet med utgångspunkt i familjen och levnadsloppstänkandet sporrar de anställda till att stärka synen på arbetet som något som görs tillsammans. Inom församlingen är det bra att fundera över hur man i praktiken ser på det gemensamma arbetet för barnens och familjernas bästa. Hur uppmärksammar vi fostrandets cykel och hur vandrar vi vid familjens och alla familjemedlemmarnas sida? Familjernas välmående är alla anställdas gemensamma sak.

TÄNK OM

*... vi tillsammans skulle fundera över vilka av församlingens anställda som har och bör ha ansvar för barnen?
... vi tillsammans skulle fundera över om vi verkligen arbetar för barnets och familjens bästa?*

Sociala medier och webbmiljö

Kyrkans Facebooksida Kirkko Suomessa, och Nyckelnbloggen är exempel på kyrkans verksamhet på webben. Inom ramen för projektet Andligt liv på webben har det skapats nya möjligheter till växelverkan mellan församlingens anställda och familjerna. Många anställda och frivilliga har fått utbildning för webbarbete, som tagits in som en del av arbetsbeskrivningen. Att möta barn, unga och familjer i deras egen miljö – på webben – är viktigt för kyrkans fostrande arbete i dag. Kyrkans gemensamma webbarbete ingår i arbetsbeskrivningen för alla pedagogiska medarbetare. En del av barn- och familjearbetarens arbetstid ska i varje församling reserveras för webbarbete och webbdiskussion. Webbarbetet kan inte åläggas endast en församlingsanställd, utan är likvärdigt med församlingens övriga verksamhet och kräver på samma sätt satsningar, planering och utveckling.

Att stödja barn och unga i användningen av de sociala medierna och webben är via mediefostran en del av kyrkans barn- och familjearbete. I syfte att förebygga utslagning måste församlingarna främja barnens möjligheter att använda olika slags utrustning och sociala medier och att lära sig de färdigheter som behövs i användningen av dem. Kyrkans barn- och familjearbetare ska i sitt eget arbete beakta att barnens och familjernas livsmiljöer har förändrats och att det påverkar innehållet i den verksamhet som erbjuds.

Församlingarnas egna webbsidor kräver ständig uppdatering för att familjerna ska kunna betjäna på bästa möjliga sätt. Man ska dock beakta att föräldrarna inte letar upp all information på webbsidorna, utan också i nätverk av olika slag. Därför är det viktigt att vid sidan av webbsidorna också utnyttja de sociala medierna på ett mångsidigt sätt. Det är också bra att lägga större vikt vid kommunikationens omfattning. Vårt budskap är alltför viktigt för att inte höras! På lokalplanet bör man fundera över vilket slags stöd som behövs i arbetet och var man kan få det. Kommunikationen

Foto: Esa Kivivuori.

inom barn- och familjeverksamheten måste anlita mångsidiga kanaler, vara informativ, aktuell och lättillgänglig. När verksamheten utvecklas ska man fundera över vad barnen och familjerna på riktigt behöver och önskar. Hur kan man inkludera dem så att de själva får bidra med idéer och berätta om sina tankar?

Det är också viktigt att fundera över hur man kan vara med i den webbverksamhet där människor redan finns. Unga familjer använder medier på ett aktivt och mångsidigt sätt. Det är möjligt att göra dem delaktiga och stärka deras tillhörighet till kyrkan genom att erbjuda barnen och familjerna mångsidiga, interaktiva webbtjänster som har sin grund i det kristna budskapet och genom att informera om till exempel kristna program i radio och tv. Arbetet på webben, bland familjer och barn, är en del av det grundläggande arbetet som utförs av kyrkans barn- och familjearbetare. Webbskriftskolan och till exempel barnens webbkyrka erbjuder familjerna möjlighet att delta när det passar dem.

... webbarbetet skulle bli en självklar del av vårt grundläggande arbete?

Innovationer

Kyrkans arbete med barn och familjer har utvecklats till att svara mot de utmaningar som råder vid en viss tid. Olika verksamhetsformer har etablerat sig småningom, tills det åter varit dags att tänka i nya banor. Det som i dag är innovation är praxis redan i morgon! Varje tid har sina egna utmaningar – de gamla rutinerna når inte längre fram på samma sätt som förr och familjernas situationer förändras. Att svara på förändringar är ett livsvillkor för kyrkans barn- och familjearbete.

Aktuella innovationer är bland annat projektet Det bästa för de minsta, som lanserats av Helsingfors kyrkliga samfällighet och småningom spritt sig även till övriga församlingar. I bakgrunden finns ambitionen att nå familjen och hålla kontakt med den under viktiga stunder och år. Många församlingar har också ordnat dopförrättningar som lågtröskelverksamhet (till exempel morgondop i Tammerfors och dopdag i Helsingforsregionen). På så sätt underlättas familjernas vardag och de ges möjlighet att ordna en dophögtid för barnet utan större ansträngningar. Att kontakten uppstår redan när barnet är riktigt litet stöder familjens och barnets välmående. Den bärande tanken är att församlingen och hemmet tillsammans ska arbeta för barnets och familjens bästa.

Med hjälp av nya verksamhetsmodeller kan kyrkan vara närvarande i familjernas vardag utan att familjen fysiskt behöver komma till kyrkan. Hembesök och samordnat samarbete med andra aktörer betjänar familjerna och deras behov. Familjerna får stöd i vardagen redan i ett tidigt skede, vilket kan bidra till att minska risken för

att problem hopar sig i framtiden. Detta främjas också av att församlingens olika anställda har en gemensam arbetsvision för familjernas bästa (till exempel samarbete med diakonin). När man står inför problem är det viktigt att tillsammans fundera ut fungerande lösningar och fördomsfritt ta sig an det nya.

I kyrkans barn- och familjearbete är det viktigt att fundera över vilka utmaningar barn och familjer står inför i dag och i framtiden. Vilka frågor i familjens vardag kan man tillsammans söka svar på? Man måste också fundera över vilka utmaningar församlingen har kapacitet att svara på, då resurserna minskar.

En relativt ny sak inom kyrkan är barnkonsekvensanalys. Det har skapats en verksamhetsmodell för barnombud i syfte att stärka barnets rättigheter: För närvarande har redan cirka 100 finska och en handfull svenska församlingar anställda och förtroendevalda som jobbar som barnombud. Målet är att denna innovation småningom ska bli etablerad praxis i alla församlingar.

... vi djärvt skulle slopa våra gamla framgångshistorier och i stället utveckla nya verksamhetsmodeller?

Foto: Esa Kivivuori.

I centrum för barnkonsekvensanalysen står barnets bästa: vad är bra för barnet och hur ser frågorna ut ur barnets perspektiv? Många barn- och ungdomsorganisationer och kyrkan arbetar för barnets rättigheter på olika sätt (bl.a. Barnvänlig församling, Sedd & hörd-kriterierna). I barnkonsekvensanalysen följer man upp beslutsfattandets konsekvenser för barn, unga och barnfamiljer. Konsekvensanalys och framsyn är ett nytt sätt att granska frågor som anknyter till barnens och barnfamiljernas välmående.

Kyrkan och församlingarna är föregångare när det gäller skyddet och beaktandet av barnen. Församlingarna har byggt vidare på denna positiva bakgrund och utsett barnombud som har i uppgift att följa upp och påverka hur barnets bästa och barnets behov beaktas i beslutsfattandet.

VART VI STRÄVAR

Utvecklingsmål

KYRKANS BARN- OCH FAMILJARBETARE UTMANAS TILL ATT FUNDERA ÖVER SITT ARBETE OCH UTVECKLINGEN AV DET

- ur den egna lokala situationens och de olika samlande verksamhetsformernas synvinkel
- i de sociala mediernas värld
- i nätverkssamarbete
- tillsammans med andra grupper av anställda

Man ska också fråga sig hur nya verksamhetsformer eller praxis i församlingens barn- och familjearbete kan utvecklas så att de svarar mot barnens och familjernas behov. Som hjälp kan man anlita utvecklingsmålen och utvecklingsfrågorna nedan. Man kan också ha nytta av utvecklingsfrågorna i dokumentet Med barnet.

Foto: Esa Kivivuori.

Övergripande utveckling

UTVECKLINGSMÅL

- Vi skapar praxis som bottnar i ett övergripande barn- och familjearbete med barnet som utgångspunkt.
- Vi ökar personalens kunskap och kompetens i småbarnspedagogik och barns andlighet.
- Vi tillgriper nya metoder för att kunna bli medfostrare i familjernas vardag.
- Vi gör kyrkans barn- och familjearbete mer känt i olika nätverk som en öppen serviceform.
- Vi är medvetna om hur förändringar i omvärlden påverkar verksamheten och kyrkans barn- och familjearbete.

TÄNK OM

- ... vi skulle ha ett starkt småbarnspedagogiskt och utvecklingspsykologiskt kunnande?*
- ... vi skulle förnya strukturerna i fråga om tidpunkter, antal träffar och innehållsfokus med beaktande av pedagogiska kriterier och med utgångspunkt i barnet?*
- ... vi medvetet skulle bygga upp dagklubbens profil i nätverken och bland familjerna som en tjänst inom det öppna barn- och familjearbetet?*
- ... vi tillsammans skulle fundera över vilken slags bild av tron och församlinglivet vi i barn- och familjearbetet skapar för barnet?*
- ... vi i församlingens morgon- och eftermiddagsverksamhet skulle fungera som en bro mellan barn- och familjearbetet och arbetet med 7-14-åringarna?*
- ... vi medvetet skulle fundera över både flickors och pojkars behov i verksamhetsplaneringen?*
- ... det holistiska pedagogiska tänkandet också skulle återspegla sig i det arbete vi utför på webben?*

Foto: Ullrica Wiik.

Barnet i församlingen

UTVECKLINGSMÅL

- Vi stöder barnens delaktighet genom att skapa en barnvänlig atmosfär i all vår verksamhet
- Vi tar med barnen i församlingens verksamhet och gudstjänstliv
- Vi stöder barnets andliga liv och utveckling
- Vi bekräftar dopets och nattvardens betydelse
- Vi gör barnkonsekvensanalyser i vårt beslutsfattande

TÄNK OM

- ... vi skulle öka barnets möjligheter att påverka verksamheten i vardagen?*
- ... vi tillsammans skulle komma med idéer till hur ett välfungerande gudstjänstliv ser ut i församlingens samlade verksamhet (familjeklubbar, dagklubbar, morgon- och eftermiddagsverksamhet) och i samarbete med samhällets barn- och familjearbete?*
- ... vi skulle öka föräldrarnas kunskap om barnets andlighet?*
- ... vi skulle dela ut material till faddrarna och utveckla verksamheten så att den stärker fadderskapet?*
- ... vi skulle bekräfta far- och morföräldrarnas roll i barnets kristna fostran?*
- ... vi skulle bjuda in barnen och familjerna till nattvard?*
- ... vi skulle ordna familjegudstjänster och annan verksamhet även på webben?*
- ... vi i vårt beslutsfattande konsekvent skulle beakta barnets perspektiv?*

Med familjerna

UTVECKLINGSMÅL

- Vi etablerar former för regelbunden kontakt mellan församlingen och familjen
- Vi stöder småbarnsfamiljerna och kristen fostran i hemmet
- Vi ökar familjernas delaktighet i församlingen
- Vi stärker samarbetet i nätverken för barnets och familjens bästa
- Vi utvecklar verksamheten till att svara mot olika familjers behov

Foto: Esa Kivivuori.

- ... olika grupper av anställda skulle samarbeta och dela sin sakkunskap med varandra för att kunna samarbeta med familjen både före och efter dopet?
- ... vi skulle använda de sociala medierna som en kanal för växelverkan och möta barnen och familjerna på webben?
- ... vi också skulle stödja en kristen fostran hos de barnfamiljer som inte regelbundet deltar i församlingens samlade verksamhet?
- ... vi skulle främja familjernas möjligheter att träffas, lära känna varandra och nätverka?
- ... vi skulle stödja barnet och familjen i olika krisskeden i livet?
- ... vi skulle fundera över vilka som kan vara våra samarbetspartner i mångkulturell fostran?
- ... vi effektivt skulle informera familjerna och våra samarbetspartner om församlingens barn- och familjearbete?

Foto: Frida Granbacka.

SAMMANDRAG AV FOKUSE- RINGARNA I DOKUMENTET

- Kyrkan och församlingarna kan vara föregångare i arbetet för att tillgodose och försvara barnets rättigheter.
- Målet med kyrkans barn- och familjearbete är barnets välmående på alla områden i livet. Det inkluderar den fysiska, psykiska, sociala, emotionella och andliga dimensionen. Religiösa och andliga frågor har en naturlig ställning i barnets liv – de ger barnet välsignelse, glädje, trygghet och hopp.
- En holistisk fostran betonar sambandet mellan de olika innehållen i det fostrande arbetet, växelverkan mellan vuxna och barn och samverkan med barnets familj. Barnet får en enhetlig uppfattning om tron, livet och världen omkring sig – en uppfattning som hela tiden fördjupas, i barnets egen takt.
- Utöver trygghet erbjuder församlingen barnet en gemenskap där barnet är en fullvärdig medlem.
- Barnet lever ut sin andlighet både ensam och som medlem av gemenskapen. Barnet kan delta i församlingslivet, dess planering och genomförande på ett sätt som är lämpligt för barnets personlighet och ålder. Metoderna för att höra barnets åsikt och beaktandet av barnets perspektiv i planeringen och genomförandet av verksamheten är en väsentlig aspekt av yrkeskunskapen i barn- och familjearbetet.
- Målet är att barnen och deras familjer aktivt ska kunna delta i församlingslivet, i planeringen och genomförandet, på ett sätt som är lämpligt för dem själva. Verksamhetens innehåll utformas utifrån barnens och familjernas erfarenheter, intressen, önskemål och färdigheter i förening med målsättningarna och utgångspunkterna i kyrkans barn- och familjearbete.
- Barnet är en välsignelse. Genom sin närvaro välsignar barnet församlingen och de vuxna omkring sig – också genom att utmana dem till förnyelse och förändring. Församlingens uppgift är att följa Jesus exempel: att välsigna barnen och lyfta fram dem mitt i församlingen, som en förebild för de vuxna.

Barn i församlingen

UTVECKLINGSdokUMENT

Barnet är viktigt.
I församlingen är barnet
en dyrbar skatt bara genom
att vara sig själv.
Barnet lever sitt liv genom
att röra sig, leka, skapa,
stilla sig och söka trygghet
hos den som är större.
Genom sitt väsen öppnar
barnet upp trons hemlighet
för alla människor omkring sig.

EV.LUTH. KYRKAN I FINLAND[†]

ISBN 978-951-789-427-2 (hft.)
ISBN 978-951-789-428-9 (pdf)
ISSN 1798-7903

Publikationer från Evangelisk-
lutherska kyrkan i Finland
2013:1